

GIÁO DỤC TÍNH TỰ LẬP CHO TRẺ 4-5 TUỔI THÔNG QUA HOẠT ĐỘNG THỰC HÀNH CUỘC SỐNG THEO PHƯƠNG PHÁP MONTESSORI

Nuyễn Thị Tố Trinh
Hệ Thống Mầm Non Happy School

Tóm tắt: Giáo dục tính tự lập cho trẻ 4-5 tuổi trong hoạt động thực hành cuộc sống theo phương pháp Montessori cho trẻ ở trường mầm non giúp nhằm giúp trẻ được làm quen và thực hiện những công việc thực tế, thỏa mãn nhu cầu tự mình tìm tòi và khám phá thế giới xung quanh, xây dựng ý thức về trật tự, thói quen hoàn thành quy trình và các bước trong công việc (Trật tự từ bên ngoài tạo nên trật tự bên trong), phát triển cơ bắp và vận động, Phối hợp các cơ quan trên cơ thể, Giúp trẻ có tính độc lập, tính kiên trì, tính trật tự. Giáo dục phát triển toàn diện cho trẻ, chú trọng phát triển hệ thống các kỹ năng cá nhân, khả năng tập trung chú ý, tính độc lập, tích cực, chủ động, ham hiểu biết, thích tìm tòi khám phá về tất cả các sự vật hiện tượng trong thế giới xung quanh. Hình thành và phát triển nhân cách của trẻ với các kỹ năng sống cần thiết, phù hợp. Khai dậy và phát triển tối đa những khả năng vốn có, nét riêng biệt của cá nhân trẻ.

Từ khóa: Montessori; mầm non; thực hành cuộc sống; tính tự lập; giáo dục.

PROMOTING INDEPENDENCE IN 4-5 YEAR-OLDS THROUGH PRACTICAL LIFE ACTIVITIES ACCORDING TO THE MONTESSORI METHOD

Nguyen Thi To Trinh
Happy School Kindergarten

Abstract: Educating 4-5-year-olds on independence through practical life activities in the Montessori method at kindergarten aims to familiarize and engage children in real-life tasks, satisfying their inherent curiosity and desire to explore the world around them. It builds a sense of order, habits of completing processes and steps in tasks (external order creates internal order), and develops muscle and motor coordination. It promotes independence, persistence, and orderly behavior. This comprehensive educational approach focuses on developing a range of personal skills, the ability to concentrate, independence, proactivity, curiosity, and an eagerness to explore all aspects of the surrounding world. It fosters and develops the child's personality with necessary and appropriate life skills. It aims to maximize and develop the inherent abilities and unique traits of each child.

Keywords: Montessori; kindergarten; practical life activities; independence; education.

Nhận bài: 12/3/2024

Phản biện: 06/4/2024

Duyệt đăng: 9/4/2024

I. GIỚI THIỆU

Trong giai đoạn phát triển của trẻ từ 4 đến 5 tuổi, việc hình thành các kỹ năng tự lập là vô cùng quan trọng. Tự lập không chỉ góp phần vào sự phát triển tổng thể của trẻ mà còn là nền tảng cho sự tự tin và khả năng đối mặt với thách thức trong tương lai. Phương pháp Montessori, một hệ thống giáo dục được thiết kế để khuyến khích sự độc lập và học hỏi thông qua trải nghiệm, đã được chứng minh là công cụ hiệu quả trong việc phát triển các kỹ năng này. Tuy nhiên, trong bối cảnh giáo dục hiện nay, việc áp dụng phương pháp Montessori để phát triển tính tự lập cho trẻ em đang gặp phải nhiều thách thức và cần được nghiên cứu sâu hơn. Bài báo này nhằm khảo sát việc triển khai các hoạt động thực hành cuộc sống theo tiếp cận

Montessori như thế nào có thể hỗ trợ trẻ 4-5 tuổi phát triển tính tự lập, đồng thời đánh giá tác động của nó đối với sự phát triển cá nhân và học tập của trẻ. Qua đó, chúng ta có thể đề xuất các chiến lược và thực tiễn tốt hơn nhằm tối ưu hóa hiệu quả giáo dục trong giai đoạn đầu đời này.

II. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

2.1. Phát triển tính tự lập thông qua thực hành cuộc sống theo phương pháp Montessori.

Tim Seldin (2017) cho rằng “Sự lớn lên của trẻ nhỏ là có quy luật nên khi trẻ tự do lựa chọn, tìm hiểu những điều chúng muốn, những vật chúng thích, trẻ sẽ có hứng thú học tập và hình thành ý thức tự giác học tập”. Ông là người hướng dẫn nhiều gia đình thực hiện phương pháp Montessori

để nuôi dạy con tốt hơn trên tinh thần từ ái, hợp tác và tôn trọng nhờ quan sát và lắng nghe trẻ em. Trong cuốn sách “Nuôi dạy con theo phương pháp Montessori” ông đã nhấn mạnh đến tầm quan trọng của sự tự lập và khả năng phát triển bản thân của mỗi đứa trẻ, vì vậy ông đã hướng dẫn các bậc cha mẹ rất nhiều các hoạt động THCS để giúp các bé có cơ hội phát triển bản thân.

Silvana Quattrocchi Montarano (2013) hướng dẫn phụ huynh và các nhà giáo dục quan tâm đến nhu cầu về thể chất và tâm lý của trẻ sơ sinh, trẻ nhỏ đã cho rằng “Phương pháp giáo dục Montessori được hình thành trên cơ sở thực nghiệm, quan sát và nghiên cứu đã tạo nên sự thay đổi mang tính cách mạng cho nền giáo dục trên thế giới và nhận được sự đánh giá cao của đồng nghiệp các nước. Theo quan điểm của phương pháp giáo dục Montessori, nhấn mạnh tầm quan trọng trong giai đoạn từ 0-3 tuổi của trẻ (bắt đầu từ thời kỳ mang thai) và đề cập tới những chủ đề trọng tâm như sự gắn kết mẹ con và niềm tin căn bản của trẻ, kích thích ngôn ngữ và sự phát triển vận động của trẻ.

André Robertfroid (2011) đã cho rằng “Phương pháp Montessori chú trọng 3 nguyên tắc: Thứ nhất là tôn trọng trẻ em; Thứ hai là tạo ra môi trường hài hòa để trẻ em xây dựng mối quan hệ tích cực với nhau; Thứ ba là sự phát triển tự do của trẻ em và để cho trẻ em được thực hành sự tự do ấy”. Tác giả cũng đã khẳng định vai trò của người lớn trong việc hỗ trợ phát triển tính độc lập cho trẻ em theo từng lứa tuổi, cách thức huấn luyện giáo viên giảng dạy theo phương pháp này và giáo dục tính lịch thiệp cho trẻ. Với giáo cụ của lĩnh vực THCS, GVMN là người hỗ trợ trẻ tiến đến sự độc lập, qua đó hỗ trợ sự phát triển nhân cách, nhận thức cá nhân, xã hội và tình cảm của trẻ.

Theo Angeline Lillard và Nicole Else-Quest (2011), Maria Montessori xem trẻ sơ sinh là một cá thể hoàn toàn độc lập và dùng khái niệm tính tự lập cho trẻ vừa chào đời, theo bà: *Trẻ vừa chào đời như một mũi tên bắn đi, lao về hướng giáo dục tự lập*; sự tự lập của trẻ phát triển trên cơ sở trẻ được hoạt động độc lập, được tự do làm những gì chúng muốn, chúng quan tâm. Bà cho rằng giáo dục trẻ từ trước tuổi lên ba – lứa tuổi đánh dấu quyết định cuộc đời trẻ. Tuy nhiên bà đã quá đề cao yếu tố di truyền tự nhiên ở trẻ khi cho rằng nhu cầu được độc lập ở trẻ là thể hiện cơ bản của “phát triển tự nhiên”, trẻ sinh ra đã có sẵn tính tự lập, nếu người lớn có sự giúp đỡ cần thiết để trẻ được phát triển tự nhiên thì chúng sẽ thể hiện được tính tự lập của

minh, và cũng chính vì thế mà khi tạo ra “ngôi nhà tuổi thơ” cho trẻ, bà đã “tôn trọng” trẻ như một “người lớn” và để trẻ tự hoạt động trong môi trường mà bà tạo ra chúng.

Như vậy, các nghiên cứu lý thuyết và ứng dụng về phương pháp giáo dục Montessori ở trên cho thấy tư tưởng giáo dục của Maria Montessori nhằm mục tiêu hướng đến hành vi, suy nghĩ của trẻ em phát triển lành mạnh, hướng đến hình thành những kỹ năng cơ bản của trẻ giúp trẻ ngày càng thích ứng với cuộc sống

Trẻ mong muốn phát triển nguồn lực bên trong của mình như khả năng đối phó với một thế giới phức tạp kỳ lạ. Trẻ muốn mình tự làm, học và xem bằng chính lăng kính của mình chứ không phải thông qua cách nhìn của người lớn. Những trẻ đã hoàn thành các kỹ năng này sẽ hòa nhập hài hòa với toàn thế giới. Theo cách đó, trẻ trở thành một con người hoàn thiện. Trẻ tự chọn công việc và tập trung trong 1 khoảng thời gian dài và đáng ngạc nhiên. “Không ai tự do mà thiếu độc lập, vì thế để có tự do, biểu hiện tích cực của quyền tự do cá nhân cần được chỉ dạy từ thời ấu nhi. Ngay khi được cai sữa, trẻ đã ở trên con đường chông gai đến với sự tự lập” và “Trên thực tế, chính tự nhiên đã ban cho đứa trẻ cơ hội được lớn lên, cho đứa trẻ món quà độc lập và cùng lúc đó dẫn đứa trẻ tới tự do”. Hay nói cách khác, “Chúng ta phải hiểu rõ rằng, khi trao tự do và độc lập cho đứa trẻ là chúng ta đã trao tự do cho một người lao động sẵn sàng hành động và không thể sống nếu không có lao động và hoạt động của mình.” (Maria Montessori, 1949).

Việc ứng dụng phương pháp giáo dục Montessori vào phát triển giáo dục TTL cho trẻ 4-5 tuổi trong hoạt động THCS có ý nghĩa quan trọng cho trẻ, giúp trẻ phát triển toàn diện khả năng trong giai đoạn không chỉ ở độ tuổi 4-5, mà còn tạo tiền đề vững chắc cho sự phát triển trong giai đoạn tiếp theo; trẻ được là chính mình, được tự do lựa chọn những hoạt động theo khả năng và hứng thú, bên cạnh việc hỗ trợ khi cần từ người lớn (giáo viên), mỗi đứa trẻ luôn được khẳng định bản thân, được đáp ứng được nhu cầu: được tự do, tự tin, tự lập lựa chọn theo hứng thú, khả năng, được tôn trọng, lắng nghe, được bảo vệ ý kiến của bản thân và tăng sự hợp tác trong “cộng đồng xã hội trẻ em”.

Giáo dục TTL cho trẻ trong giai đoạn này là vô cùng quan trọng. Trong quá trình sử dụng phương pháp giáo dục Montessori với hoạt động THCS

giúp cho trẻ 4-5 tuổi phát triển được TTL đạt hiệu quả tốt hơn. Qua các bài tập giáo cụ THCS theo phương pháp giáo dục Montessori, khi trẻ được thực hành trực tiếp trên từng bộ giáo cụ, trên từng các đồ vật thật sinh động với nhiều hình dạng, kích thước, màu sắc khác nhau giúp cho mỗi đứa trẻ được tự tin, tự lập trải nghiệm, nhờ công việc này mà trẻ trở nên ý thức và kiến tạo nên chính mình. Trẻ tự tin, tự lập phát triển bản thể nhờ những hoạt động thực hiện trên các bộ giáo cụ trong hoạt động THCS để phát triển chính mình.

Sử dụng phương pháp giáo dục Montessori với hoạt động THCS vào phát triển giáo dục TTL cho trẻ 4-5 tuổi giúp trẻ được trải nghiệm việc khám phá kiến thức tự nhiên, xã hội, nghệ thuật, ... từ đó trẻ có sự hứng thú, khả năng, thoả mãn nhu cầu hoạt động học, giúp tăng cường sức khoẻ cơ thể, phát triển cân đối, hài hoà, tạo điều kiện phát triển ở trẻ sự cứng rắn của cơ bắp và niềm vui trong hoạt động. Giúp trẻ càng thêm tự tin, độc lập, tự chủ, tự lập lựa chọn “công việc” mà mình yêu thích, bắt đầu biết sử dụng một số đồ dùng cần thiết trong sinh hoạt, làm được một số việc tự phục vụ cơ bản giúp trẻ biết hợp tác, vui chơi cùng các bạn, qua đó trẻ phát triển các mặt ngôn ngữ, tình cảm và xã hội. Mặt khác, còn giúp cho trẻ phát triển sự trải nghiệm gắn liền tự nhiên, trẻ phải luôn luôn chủ động, độc lập, sáng tạo sử dụng kiến thức, kỹ năng, kinh nghiệm đã có để giải quyết vấn đề do tình huống thực tiễn đặt ra.

Do vậy, khi sử dụng sẽ tạo ra nhiều cơ hội để trẻ dễ dàng thực hiện khả năng, năng lực thực tiễn của bản thân và giáo viên cũng có thể khai thác tiềm năng của trẻ trong quá trình trẻ tương tác với bạn và mọi người xung quanh. Trẻ ngày càng có thái độ đúng trong quá trình học và hiệu quả của hoạt động này sẽ ngày càng cao hơn.

Thông qua thực hành trực tiếp trên giáo cụ như vậy, không chỉ phát triển TTL mà còn giúp trẻ phát triển về mặt tư duy sau này. Việc thao tác với giáo cụ làm cho trẻ có khả năng giải quyết nhiệm vụ, tìm tòi những cách thức (biến thể) mới đang diễn ra, trẻ luôn tìm tòi, khám phá, sáng tạo, so sánh, phân tích, tổng hợp và đánh giá các cách thức thực hiện động tác, tức là phải tư duy một cách tích cực và nếu như được thực hiện lặp lại nhiều lần theo phương pháp giáo dục Montessori.

2.2. Một số biện pháp phát triển tính tự lập cho trẻ thông qua thực hành cuộc sống theo tiếp cận Montessori

Biện pháp 1. Bồi dưỡng kiến thức cho

GVMN về hoạt động THCS theo phương pháp Montessori nhằm giáo dục TTL cho trẻ 4-5 tuổi

Nội dung bồi dưỡng lý thuyết:

- Tổng quan về Phương pháp Montessori và lĩnh vực thực hành cuộc sống
- Vai trò của lĩnh vực thực hành cuộc sống trong giáo dục TTL cho trẻ
- Lợi ích của tiếp cận Montessori trong giáo dục mầm non.
- Hướng dẫn xây dựng các hoạt động thực hành cuộc sống nhằm giáo dục TTL cho trẻ
- Hướng dẫn xây dựng môi trường theo phương pháp giáo dục Montessori

Nội dung bồi dưỡng thực hành:

- Triển khai thí điểm để rút kinh nghiệm về cách tổ chức các hoạt động thực hành cuộc sống qua các hoạt động trải nghiệm mọi lúc, mọi nơi. Thông qua các hoạt động thực hành này, giáo viên mạnh dạn thể hiện các ý tưởng sáng tạo, các hình thức đổi mới, sau đó được chia sẻ kinh nghiệm, tư vấn, trao đổi trực tiếp sẽ giúp cho giáo viên kịp thời rút kinh nghiệm và hiểu sâu vấn đề cốt lõi trong giáo dục TTL cho trẻ.

- Tổ chức các buổi sinh hoạt chuyên đề để giáo viên thảo luận, trao đổi ý tưởng, chia sẻ kinh nghiệm về lập kế hoạch, về phương pháp tổ chức, về tổ chức môi trường,... với CBQL, đồng nghiệp.

Hình thức bồi dưỡng

- Tham gia các lớp tập huấn do các chuyên viên của Vụ giáo dục mầm non, Phòng GDMN Sở GD&ĐT Hà Nội hướng dẫn.
- Toạ đàm, trao đổi nội dung, ý tưởng thực hiện với các nhà Khoa học.
- Chia sẻ kinh nghiệm với chuyên gia, giáo viên trường Unis và một số trường bạn
- Sinh hoạt chuyên môn thường kỳ tại trường, khuyến khích giáo viên các lớp chia sẻ các ý tưởng, phân biện lẫn nhau để tìm ra cách làm tốt nhất, hiệu quả nhất.
- Cung cấp các tài liệu về chuyên đề cho giáo viên tự nghiên cứu, học tập.

Biện pháp 2. Lựa chọn nội dung và hướng dẫn bài tập trong hoạt động THCS phù hợp với khả năng của từng trẻ trong độ tuổi 4-5 tuổi nhằm giáo dục TTL cho trẻ

Căn cứ vào mục tiêu giáo dục TTL cho trẻ 4-5 tuổi, căn cứ vào đặc điểm của hoạt động THCS để lựa chọn nội dung bài tập THCS. Hướng dẫn bài tập THCS ở trong các hoạt động ở trường mầm non

Cách bước thực hiện giải pháp

Bước 1: Lựa chọn nội dung dựa trên kinh nghiệm, năng lực, hứng thú của trẻ và thực tế của trường, lớp.

Bước 2: Ghi nhận thêm sự chia sẻ, góp ý và thống nhất ý kiến với GVMN của trường/ lớp để chọn nội dung.

Bước 3: Tổ chức, thực hiện các nội dung trong các hoạt động ở trường mầm non

+ Ví dụ: Giáo viên hướng dẫn trẻ thực hành các bài tập “thực hành cuộc sống”

Theo tinh thần của PPGD Montessori, ưu điểm nổi bật là dạy trẻ dưới hình thức cá nhân, đặc biệt với lĩnh vực thực hành cuộc sống lại càng thể hiện rất rõ. Nắm rõ được các hoạt động một ngày của trẻ, để ứng dụng PPGD Montessori - lĩnh vực thực hành cuộc sống vào chương trình giáo dục mầm non Việt Nam, chúng tôi triển khai các hoạt động một ngày của trẻ như sau:

** Hoạt động chiều*

- Hoạt động chiều là hoạt động chủ đạo để giáo viên dành thời gian, cơ hội cho trẻ được thực hiện các bài học thực hành cuộc sống. Cá nhân trẻ được thực hiện các bài học theo kế hoạch và được chuẩn bị môi trường lớp học đầy đủ giáo cụ theo mục đích và kết quả mong đợi có nội dung cụ thể theo tháng và sự kiện.

- Cách tổ chức hướng dẫn các bài học thực hành cuộc sống như sau:

+ Cô chia nhóm nhỏ từ 6 – 8 trẻ. Mỗi nhóm trẻ sẽ thực hiện một bài học thực hành cuộc sống khác nhau. Nếu có 3 giáo viên sẽ chia thành 3 nhóm, mỗi nhóm thực hiện một bài học. Buổi chiều hôm sau lại đổi bài tập thực hành cuộc sống giữa các nhóm. Sau một tuần 3 bài học thực hành cuộc sống mỗi trẻ đều được thực hiện các thao tác, hình thành kỹ năng của 3 bài học đó.

+ Cô thao tác mẫu cho trẻ quan sát.

+ Cá nhân trẻ thực hiện – giáo viên quan sát, ghi chép và giúp đỡ khi cần thiết.

+ Trẻ tự thực hành.

- Điều kiện:

Số lượng học sinh trong một lớp: từ 30 – 45 trẻ
Mỗi lớp: 3 giáo viên phụ trách

Có đầy đủ đồ dùng, giáo cụ và được sắp xếp theo môi trường lớp học Montessori.

- Hoạt động chiều là hoạt động giáo viên mầm non lên kế hoạch dạy các bài học thực hành cuộc sống theo từng độ tuổi cụ thể theo tuần, tháng và cả một năm học cho trẻ thực hiện.

** Các hoạt động khác*

Từ hoạt động đón trẻ, hoạt động học, hoạt động

ngoài trời, hoạt động vui, hoạt động vệ sinh – ăn – ngủ, hoạt động trả trẻ là các hoạt động có thể ứng dụng và xử lý các tình huống trong quá trình trẻ học tập và sinh hoạt giữa trẻ với trẻ; giữa cô và trẻ; giữa trẻ với cha mẹ của mình.

Ví dụ: ứng dụng các kỹ năng thực hành cuộc sống trong hoạt động học

Tổ chức cho trẻ thí nghiệm “Trứng chìm – trứng nổi”. Khi trẻ thực hiện các thao tác thí nghiệm: từ cầm ca, rót nước vào cốc, xúc muối cho vào cốc, khuấy đều muối, bê khay giáo cụ để thực hiện bài học thí nghiệm... để mỗi trẻ độc lập được trải nghiệm và thực hiện tốt các bước của thí nghiệm, chính là việc trẻ đã được ứng dụng và trải nghiệm các kỹ năng được học trong các bài học thực hành cuộc sống ở hoạt động chiều (các bài học thuộc nhóm bài tập chơi với nước)

Ví dụ: ứng dụng các kỹ năng thực hành cuộc sống trong hoạt động ngoài trời

Tổ chức cho trẻ chăm sóc cây ngoài sân trường: trẻ ứng dụng các kỹ năng được học như: Nhặt lá cây, tỉa lá cây, cách lau lá cây, cách tưới nước cho cây...

Ví dụ: ứng dụng các kỹ năng thực hành cuộc sống trong hoạt động vui chơi

Góc gia đình: tổ chức sinh nhật bạn, trẻ ứng dụng kỹ năng: Bày bàn ăn, cách gấp khăn giấy trang trí, cách cắm hoa, cách cắt bánh sinh nhật, cách cắt táo...

Góc tạo hình: nội dung trẻ chơi là trang trí thiệp tặng bạn, tặng mẹ, bà, cô nhân ngày 8/3: trẻ ứng dụng kỹ năng: sử dụng kéo, sử dụng dập ghim, sử dụng dập lỗ, kỹ năng xé dán, gấp, tô vẽ....

Biện pháp 3. Xây dựng kế hoạch hoạt động THCS theo phương pháp giáo dục Montessori nhằm giáo dục TTL cho trẻ 4-5 tuổi theo Chương trình GDMN

Khi lập kế hoạch giáo dục, giáo viên mầm non cần dựa trên các căn cứ sau đây:

- Chương trình Giáo dục mầm non

- Lĩnh vực THCS trong Montessori

- Điều kiện cơ sở vật chất và các nguồn lực khác của trường, lớp.

- Đặc điểm phát triển của trẻ theo lứa tuổi.

Các bước cụ thể:

Bước 1: Phân tích tình hình phát triển của trẻ

- Giáo viên tìm hiểu đặc điểm phát triển của trẻ qua bảng tổng hợp kết quả đánh giá sự phát triển của nhóm/ lớp và so sánh kết quả này với kết quả mong đợi của từng giai đoạn lứa tuổi trong chương trình giáo dục mầm non tích hợp lĩnh vực

THCS theo phương pháp Montessori.

- Giáo viên tìm hiểu nhu cầu, kinh nghiệm, khả năng và hứng thú của trẻ.

- Phân tích tình hình và điều kiện thực tế của địa phương, của cơ sở giáo dục mầm non (điều kiện về kinh tế, chính trị, văn hóa xã hội; điều kiện về cơ sở vật chất, trang thiết bị; điều kiện về con người).

- Nghiên cứu các văn bản chỉ đạo của Bộ Giáo dục, Sở Giáo dục và Phòng Giáo dục về hướng dẫn nhiệm vụ kế hoạch năm học (phương hướng chung, nhiệm vụ trọng tâm và các nhiệm vụ cụ thể).

- Nghiên cứu chương trình giáo dục mầm non tích hợp phương pháp Montessori: nội dung, kế hoạch thực hiện, nội dung, kết quả mong đợi, các hoạt động, hình thức, phương pháp giáo dục và đánh giá sự phát triển của trẻ.

Bước 2: Xác định mục tiêu chung và mục tiêu phát triển của trẻ

Mục tiêu giáo dục phát triển của trẻ cần được xác định rõ ràng, cụ thể cho từng độ tuổi. Giáo viên xác định mục tiêu cần dựa trên các cơ sở sau đây:

- Mục tiêu và kết quả mong đợi của từng lĩnh vực giáo dục trong Chương trình Giáo dục mầm non tích hợp; Liệt kê và bổ sung các mục tiêu của từng lĩnh vực cho phù hợp với điều kiện thực tiễn: khả năng của trẻ trong nhóm/lớp; đặc điểm vùng miền; mục tiêu phát triển chất lượng giáo dục mầm non của địa phương; quan điểm/ triết lý giáo dục mà cơ sở giáo dục mầm non hướng tới; Sắp xếp thứ tự các mục tiêu cho từng lĩnh vực/năm/độ tuổi dựa vào kết quả mong đợi trong chương trình giáo dục mầm non (chương trình khung quốc gia).

- Khả năng của trẻ và điều kiện thực tế của trường, nhóm/ lớp, địa phương;

- Định hướng và quan điểm giáo dục của trường (nếu có);

+ *Xác định mục tiêu giáo dục trong kế hoạch tháng/ chủ đề:*

- Mục tiêu giáo dục phát triển cho trẻ trong tháng được xác định trên cơ sở mục tiêu và kết quả các chỉ số của lĩnh vực giáo dục phát triển trong kế hoạch năm học bao gồm chỉ số và mục tiêu nâng cao đã xác định cho tháng đó.

- Tiếp tục bổ sung mục tiêu nâng cao dựa trên khả năng, nhu cầu và điều kiện nhóm/ lớp.

- Bổ sung các mục tiêu trẻ chưa đạt được của tháng trước.

- Phân bổ các mục tiêu phát triển trẻ của tháng

vào từng tuần.

+ *Xác định mục tiêu giáo dục trong kế hoạch tuần:*

- Xác định mục tiêu giáo dục trẻ trong tuần dựa vào kế hoạch tháng.

- Bổ sung các mục tiêu chưa thực hiện được của tuần trước.

- Tiếp tục bổ sung các mục tiêu nâng cao phù hợp với khả năng, nhu cầu của trẻ và điều kiện của nhóm/ lớp.

- Phân bổ các mục tiêu phát triển trẻ trong tuần vào các hoạt động trong chế độ sinh hoạt của trẻ.

Bước 3: Xác định hoạt động giáo dục: lựa chọn nội dung, hình thức và phương pháp tổ chức

+ *Lựa chọn nội dung:* Giáo viên xác định nội dung hoạt động giáo dục THCS phù hợp với lứa tuổi trẻ.

+ *Xác định hình thức tổ chức hoạt động:* Giáo viên lựa chọn các hình thức tổ chức các hoạt động giáo dục phong phú, linh hoạt, phù hợp với đặc điểm phát triển của trẻ ở từng giai đoạn lứa tuổi khác nhau; phù hợp với nhu cầu, hứng thú, sở thích của trẻ; tăng cường tổ chức các hoạt động theo hướng trải nghiệm mọi lúc, mọi nơi. Cụ thể:

+ Theo mục đích và nội dung giáo dục, giáo viên có thể lựa chọn các hình thức như hoạt động học, hoạt động vui chơi (ngoài trời), hoạt động vui chơi (trong lớp) ...

+ Theo vị trí không gian, có các hình thức: hoạt động trong phòng lớp và hoạt động ngoài trời.

+ Theo số lượng trẻ, có các hình thức: hoạt động cá nhân, hoạt động theo nhóm và hoạt động cả lớp.

+ *Lựa chọn phương pháp tổ chức hoạt động*
Kết hợp đa dạng, linh hoạt các nhóm phương pháp: nhóm phương pháp thực hành, trải nghiệm; nhóm phương pháp trực quan – minh họa; nhóm phương pháp dùng lời nói; nhóm phương pháp giáo dục bằng tình cảm, khích lệ và nhóm phương pháp nêu gương – đánh giá.

Bước 4: Lựa chọn/ Thiết kế đồ dùng, đồ chơi, giáo cụ, thiết bị dạy học, cơ sở vật chất

- Lựa chọn đồ dùng, đồ chơi, giáo cụ, thiết bị dạy học, cơ sở vật chất phù hợp với nội dung hoạt động; đặc điểm phát triển của trẻ ở từng độ tuổi; với nhu cầu và hứng thú của trẻ; với hình thức tổ chức hoạt động; với điều kiện kinh tế của địa phương, của cơ sở giáo dục mầm non.

- Có đa dạng đồ dùng, đồ chơi, nguyên vật liệu cho trẻ chơi và hoạt động sáng tạo. Có giáo cụ mua sẵn, có đồ dùng đồ chơi do giáo viên và trẻ tự

làm; có các sản phẩm của địa phương mang đặc trưng văn hóa vùng miền.

Bước 5: Xây dựng khung giám sát, đánh giá

+ Giáo viên xây dựng khung giám sát, đánh giá trên cơ sở xác định mục tiêu đánh giá, dựa vào chỉ số đánh giá, tần suất, nguồn thông tin.

+ Đánh giá mục tiêu: xem xét sự phù hợp và tính khả thi đối với tình hình thực tế của cơ sở giáo dục mầm non, của nhóm/ lớp.

+ Đánh giá nội dung: xem xét sự phù hợp của các nội dung được lựa chọn có đáp ứng các mục tiêu đã đặt ra.

+ Đánh giá tính hợp lý của hình thức và thời gian thực hiện kế hoạch.

Biện pháp 4. Xây dựng môi trường giáo dục TTL cho trẻ 4-5 tuổi trong hoạt động THCS theo phương pháp giáo dục Montessori

Xây dựng môi trường vật chất gồm:

+ Môi trường cho trẻ hoạt động trong phòng lớp

- Trang trí phòng lớp đảm bảo thẩm mỹ, thân thiện và phù hợp với nội dung, chủ đề giáo dục.

- Có các đồ dùng, đồ chơi, các giáo cụ Montessori, nguyên vật liệu đa dạng, phong phú, hấp dẫn trẻ.

- Sắp xếp và bố trí đồ dùng, đồ chơi hợp lý, đảm bảo an toàn và đáp ứng mục đích giáo dục.

- Đồ dùng, đồ chơi, giáo cụ Montessori được sắp xếp và bố trí hợp lý, đảm bảo an toàn và đáp ứng mục đích giáo dục.

+ Môi trường vật chất được chuẩn bị đẹp, sắp xếp có trật tự và theo các khu vực hoạt động

+ Môi trường vật chất cung cấp những dụng cụ, giáo cụ tạo cơ hội cho trẻ ở độ tuổi này phát triển sự phối hợp vận động, phát triển sự tập trung cao độ, tinh luyện việc sử dụng giác quan, phát triển giao tiếp bằng văn bản chữ viết và nền tảng của việc đọc vui vẻ, phát triển sự hiểu biết về các khái niệm toán học... và hoạt động có liên quan đến cuộc sống thực.

+ Các giáo cụ Montessori được trưng bày trên các kệ và trẻ luôn có thể dễ dàng tiếp cận. Trẻ em làm việc với các giáo cụ này trong các buổi làm việc lí tưởng là thời gian tối thiểu ba giờ đồng hồ liên tục mà không có giờ nghỉ cố định. Bằng cách này, trẻ em có thể phát triển và làm theo nhịp điệu hoạt động và nghỉ ngơi tự nhiên của mình mà không bị gián đoạn khi không cần thiết.

+ Các giáo cụ của từng khu vực nội dung được sắp xếp theo trình tự sẽ được trình bày cho trẻ, đảm bảo nguyên tắc từ dễ đến khó, từ trên xuống

dưới, từ trái sang phải. Trẻ có thể chọn từ kệ, bất cứ lúc nào, các giáo cụ mà chúng biết cách sử dụng. Khi trẻ được chỉ dẫn cách sử dụng các giáo cụ, trẻ cũng được chỉ dẫn cách xử lý các giáo cụ một cách cẩn thận và làm thế nào để đưa các giáo cụ đó trở lại vị trí ban đầu sau khi trẻ đã hoàn thành hoạt động.

+ Các khu vực hoạt động của trẻ bảo đảm cho trẻ được thực hành, trải nghiệm để phát triển các lĩnh vực giáo dục, bảo đảm theo quy định và đáp ứng nội dung của chương trình tích hợp.

+ Nhấn mạnh phát triển tính tự lập, cộng tác và các kĩ năng cho cuộc sống hàng ngày của trẻ sẽ khuyến khích và cho phép mỗi cá nhân trẻ trở thành một thành viên có giá trị và tự trị trong cộng đồng của mình. Ví dụ: trong khu vực thực hành cuộc sống, trẻ có thể tự chọn từ các hoạt động như chuẩn bị đồ ăn nhẹ cho mình, và người khác, dọn và dọn bàn ăn, và dọn dẹp lớp học. Dưới sự giám sát chặt chẽ của người lớn, trẻ học sử dụng các dụng cụ có kích thước phù hợp với trẻ, bao gồm dao và đồ thủy tinh một cách an toàn và hiệu quả.

- Có khu vực để bố trí chỗ ăn, chỗ ngủ cho trẻ đảm bảo yêu cầu quy định.

- Các khu vực hoạt động bố trí phù hợp, linh hoạt (có thể bố trí cố định hoặc có thể di chuyển), mang tính mở, tạo điều kiện dễ dàng cho trẻ tự lựa chọn và sử dụng đồ vật, đồ chơi, tham gia hoạt động và thuận lợi cho sự quan sát của giáo viên.

- Các khu vực hoạt động của trẻ gồm có: Khu vực chơi đóng vai; tạo hình; thư viện (sách, tranh truyện); khu vực ghép hình, lắp ráp/xây dựng; khu vực dành cho hoạt động khám phá thiên nhiên và khoa học; hoạt động âm nhạc và có khu vực yên tĩnh cho trẻ nghỉ ngơi. Khu vực cần yên tĩnh bố trí xa các khu vực ồn ào. Tên các khu vực hoạt động đơn giản, phù hợp với chủ đề và tạo môi trường làm quen với chữ viết.

+ Môi trường cho trẻ hoạt động ngoài trời, gồm có:

- Sân chơi và sắp xếp thiết bị chơi ngoài trời.

- Khu chơi với cát, đất, sỏi, nước.

- Bồn hoa, cây cảnh, nơi trồng cây và khu vực nuôi các con vật để trẻ có thể chăm sóc môi trường tự nhiên xung quanh, và từ đó trẻ phát triển nhận thức về tầm quan trọng của môi trường tự nhiên đối với sự sống của mọi sinh vật. Các hoạt động trong môi trường ngoài trời phát triển ở trẻ sự biết ơn và nhận thức về thế giới tự nhiên, nhận thức về tầm quan trọng của nó đối với sự an lành của mọi sinh vật bao gồm cả bản thân con người

chúng ta, cũng như sự hiểu biết ban đầu về vai trò quan trọng của con người trong việc chăm sóc môi trường tự nhiên.

Môi trường giáo dục Montessori được chuẩn bị cho trẻ mẫu giáo kết hợp không gian trong nhà và ngoài trời. Cả hai không gian bổ sung cho nhau và có sẵn cho trẻ mọi lúc. Phần lớn các giáo cụ Montessori thường được sắp xếp trong môi trường trong nhà nhưng việc sử dụng chúng thì không bị hạn chế chỉ trong môi trường trong nhà. Các hoạt động thực hành cuộc sống là một phần của cả môi trường trong nhà và ngoài trời. Trẻ cũng có thể làm việc với các giáo cụ trong lĩnh vực cảm quan, toán học, hoặc ngôn ngữ ở môi trường bên ngoài lớp học miễn là trẻ sử dụng các giáo cụ đúng mục đích đã được trình bày và chúng đã được thiết kế cho mục đích ấy.

+ Môi trường xã hội

- Môi trường chăm sóc giáo dục trong trường mầm non cần phải đảm bảo an toàn về mặt tâm lý, tạo thuận lợi giáo dục các kỹ năng xã hội cho trẻ.

- Trẻ thường xuyên được giao tiếp, thể hiện mối quan hệ thân thiện giữa trẻ với trẻ và giữa trẻ với những người xung quanh.

- Hành vi, cử chỉ, lời nói, thái độ của giáo viên đối với trẻ và những người khác luôn mẫu mực để trẻ noi theo.

III. KẾT LUẬN

Giáo dục TTL cho trẻ 4-5 tuổi trong hoạt động thực hành cuộc sống theo phương pháp Montessori cho trẻ ở trường mầm non giúp nhằm giúp trẻ được làm quen và thực hiện những công việc thực tế, thỏa mãn nhu cầu tự mình tìm tòi và khám phá thế giới xung quanh, xây dựng ý thức về trật tự, thói quen hoàn thành quy trình và các bước trong công việc. Trẻ 4-5 tuổi trong giai đoạn này đã có được những kiến thức và cơ bản trong việc hoạt động với các giáo cụ trong việc học, nên việc ứng dụng đúng con đường, đúng phương pháp, đúng nguyên tắc sẽ giúp cho trẻ phát triển tích cực, để giúp trẻ phát triển cân đối, hài hòa và toàn diện phù hợp với mục tiêu chung của giáo dục mầm non đặt ra; giúp trẻ tự tin, độc lập cũng như chuẩn bị tốt cho những hoạt động sau này

Môi trường, giáo cụ tại lớp học Montessori luôn được chuẩn bị sẵn sàng để trẻ được trải nghiệm mọi lúc, mọi nơi và sắp xếp theo quy luật riêng nhằm đảm bảo cho mỗi trẻ được tự do lựa chọn, tự lập và chủ động, hứng thú hoạt động để phát triển tính độc lập, tự chủ, sự tập trung trong con người trẻ nhưng vẫn dựa trên những nguyên tắc của lớp học Montessori. Giáo viên là luôn chủ động quan sát, hỗ trợ khi đứa trẻ thật sự cần sự trợ giúp.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

André Roberfroid, M. Shannon Helfrich (2011), *Montessori Learning in the 21st Century: A Guide for Parents and Teachers*. Publisher: NewSage Press.

Angeline Lillard và Nicole Else-Quest (2011), *The Montessori Method: An Education for Creating Innovators*. Published in the "Harvard Business Review" 2011.

Ève Herrmann- Trần Thị Huệ dịch (2016) *100 Hoạt động Montessori, Con không cần Ipad để lớn khôn*, NXB Phụ nữ

Maria Montessori (1949), *The Absorbent Mind*. Publisher The Theosophical Publishing House

Maria Montessori (1917), *The Advanced Montessori Method*. Publisher: Frederick A. Stokes Company tại New York

Sagara Atsuko(2015). *Phương pháp Montessori trong gia đình - 5 nguyên tắc vàng trong thời kỳ mãn cảm của trẻ*. NXB Lao động

Sugahara Yuko (2016), *Cha mẹ Nhật dạy con tính tự lập*. NXB Văn học

Silvana Quattrocchi Montarano (2013), *The Joyful Child: Montessori, Global Wisdom for Birth to Three*. Publisher: Michael Olaf Montessori Company. ISBN: 978-1879264106

Tim Seldin, Paul Epstein (2003), *The Montessori Way*. ISBN 978-0974638706

Tim Seldin (2017), *How To Raise An Amazing Child the Montessori Way*. ISBN 978-1465462305

Nguyễn Thị Mỹ Trinh (2004), *Nghiên cứu những điều kiện tâm lí của sự phát triển tính độc lập ở trẻ 5 – 6 tuổi trong trò chơi đóng vai theo chủ đề*. Luận án tiến sĩ, Viện chiến lược và Phát triển chương trình